

- Yukhymyk, Yu. V. (2005). *Mimezys: estetyko-mystetstvoznavchyi analiz zasadnychoho pryntsypu klasychnoho mystetstva* [Mimesis: Aesthetic-Art Study Analysis of the Fundamental Principle of Classical Art]. Kyiv: Ekspres [in Ukrainian].
- Yukhymyk, Yu. V. (2013). «Contemporary Art»: symuliatsiia mystetstva [«Contemporary Art»: simulation of art]. *Aktualni problemy istorii, teorii ta praktyky khudozhnoi kultury*, 31, 17-24 [in Ukrainian].
- Zhukovskii, V. I. (2015). Tvorcheskii dialog hudozhnika i hudozhestvennogo materiala skvoz prizmu iskusstvennosti, iskusnosti i iskusa [The creative dialogue between the artist and the artistic material through the prism of artificiality, skill and temptation]. *Istoricheskie, filosofskie, politicheskie i yuridicheskie nauki, kulturologiia i iskusstvovedenie. Voprosy teorii i praktiki: (Ch. I, 6 (56), p. 74-76.)*. Tambov: Gramota [in Russian].

Одержано 28.12.2018 р.

УДК 373.2.015.31:793.3

Оксана Вільхова, м. Полтава

DOI: 10.33989/2226-4051.2019.19.169773

ХОРЕОГРАФІЧНЕ МИСТЕЦТВО – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглядаються питання впливу хореографічного мистецтва на особистість дитини дошкільного віку як потужного чинника розвитку мотивації, самореалізації, самостійності, організованості тощо. Хореографія як ефективний засіб виховання є однією з важливих ланок модернізації освітнього і культурного простору сучасної України. Аналізуються особливості психоморного та творчого розвитку дітей дошкільного віку.

Ключові слова: хореографічне мистецтво, дошкільники, психомоторика, творчі здібності, заклади дошкільної освіти.

Постановка проблеми. У наш час хореографія набула надзвичайної популярності серед дітей, молоді та дорослого населення. Сьогодні в Україні існує чітко вибудована вертикаль безперервної хореографічної освіти: дошкільна, початкова, середня спеціальна, вища. На базі цієї вертикалі як єдиної системи існують творчі хореографічні колективи різних напрямів: класичного, народного, бального, сучасного. Хореографічна

діяльність має досить значний вплив на темп і якість фізичного та інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку. Відомо, що танець, завдяки постійним фізичним навантаженням, сприяє розвитку м'язів, гнучкості та еластичності корпусу, тобто впливає на розвиток дитячого організму. Батьки переслідують різні цілі. Вони прагнуть, щоб дитина правильно розвивалася фізично, усунути певні недоліки, скоригувати поставу, ходу, привчити її до дисципліни та організованості тощо. Досить важливим є здоров'я дошкільника, яке завдяки хореографії зміцнюється, покращується імунітет, що особливо актуально, коли дитина відвідує заклад дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження впливу хореографії на особистість дитини можна розділити за такими напрямками: 1) історико-мистецтвознавчі та педагогічні проблеми танцювальної культури, виховний потенціал хореографічного мистецтва (Л. Андрущук, Т. Благова, В. Богута, О. Бурля, В. Володько, О. Жиров, В. Кирилюк, П. Коваль, С. Легка, Т. Луговенко, І. Мурована, Г. Ніколаї, Л. Савчин, Т. Сердюк, Б. Стасько, О. Таранцева, В. Тітов, Т. Черніговець, Д. Шариков, В. Шевченко, А. Шевчук, В. Шкоріненко та ін.); 2) організаційно-педагогічні та методико-технологічні розробки провідних викладачів хореографії (Б. Колногузенко, О. Мартиненко, А. Тараканова, Л. Цветкова та ін.).

На наш погляд, варто акцентувати увагу на науково-практичних доробках О. Мартиненко, А. Шевчук, які розкривали у своїх працях особливості хореографічної діяльності з дітьми дошкільного віку, педагогічні умови формування танцювальних умінь вихованців, наголошували на загальнолюдській, гуманній значущості естетичного переживання танцювального мистецтва, вказували на освітньо-виховний вплив хореографії на особистість дошкільника, що виражається в елементарній поінформованості та компетентності, оцінному ставленні до оточуючих тощо.

Мета статті – розкрити особливості впливу хореографічного мистецтва на особистість дитини дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Оновлення всіх сфер діяльності суспільства породжує потребу в переоцінці світоглядних орієнтацій, пошуку нових форм і методів навчально-виховної

роботи з дітьми, формування особистості, розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку. Особлива роль у цьому процесі належить хореографії, яка сприяє розвитку в молодого покоління естетичного смаку, почуття прекрасного, привчає до дисципліни та правил етикету, виховує неабияку силу та витривалість, навчає впевнено досягати своєї мети, переборюючи фізичні та моральні труднощі (Мерлянова, 2006, с. 28).

О. Мерлянова зазначає, що в сучасному світі хореографія поступово стає домінуючим видом мистецтва, дещо поступаючись пісенній естраді. За можливостями формування гармонійної особистості рівних хореографії не можна знайти ні серед видів мистецтва, ні серед видів спорту (Мерлянова, 2006, с. 27).

Дошкільний вік, як відомо, охоплює період життя дитини від 3 до 6 – 7 років. У цей час більшість дітей відвідує заклади дошкільної освіти. Помітним показником фізичного розвитку в цей період є зміна пропорцій тіла, що виражається у збільшенні довжини рук і ніг, зміні відповідності між головою і тулубом. Підшкірний жировий шар стає дедалі менш вираженим. Навчання хореографії у цей період є досить бажаною діяльністю для дошкільника.

Варто згадати про кризові явища в розвитку дітей цього віку. Вони виявляються в тому, що ті мотиви, які спонукали дитину до діяльності раніше, стають другорядними. Старі інтереси втрачають свою силу, а на зміну їм приходять нові. Провідним видом діяльності у цьому віці є гра. Суто кризовим виявом зовнішнього і внутрішнього життя дошкільників, зазвичай, стає кривляння, манірність, штучна вимушеність поведінки. Ці зовнішні особливості, так само як і схильність до вередування і конфліктів, починають зникати, коли дитина виходить із кризи і вступає в новий віковий період. Якщо дитина дошкільного віку відвідує танцювальний гурток, який, наприклад, функціонує в дитячому садку, то згадана криза може проходити менш виражено, адже відвідування хореографічного колективу привчає дитину до дисципліни, самостійності, формує почуття обов'язку тощо.

Сучасний український дослідник П. Фриз констатує, що в дітей недостатньо розвинені м'язи ніг і спини. Через це вони

швидко втомлюються, їм важко довгий час зберігати правильну поставу, стрункість. Зайве фізичне навантаження негативно впливає на дисципліну, вихованці стають неухважними, у них зникає інтерес до заняття. Тому різноманітним танцювальним вправам рекомендують надавати ігрового характеру, складне поєднувати з легким, прагнути, щоб серед дітей була активна, дружня, весела атмосфера (Фриз, 2007, с. 99).

Для дітей дошкільного віку природною є потреба у високій руховій активності. Під руховою активністю розуміють сумарну кількість рухових дій, яку виконує людина в процесі повсякденного життя. При довільному режимі в літній час за добу діти 6-7 років здійснюють від 12 до 16 тис. рухів. Природна добова активність дівчаток на 16-30% нижче, ніж хлопчиків. Дівчатка меншою мірою виявляють рухову активність самостійно і більше потребують організованих форм проведення дозвілля. Важливо забезпечити дітям відповідно до їхнього віку та стану здоров'я необхідний обсяг добової рухової діяльності (Вільчаковський, 2004, с. 149). Вирішити цю проблему допомагають хореографічні заняття.

Танець необхідний дітям для нормального розвитку організму, чіткого керівництва рухами, він є засобом оздоровлення, зміцнення дітей. Велика рухливість хребетного стовпа сприяє створенню апломбу – стійкості у великій різноманітності поз і рухів танцю. Експериментально доведено, що в більшості юних танцюристів спостерігається згладжування грудного кіфозу та поперекового лордозу, спина стає стрункою та рівною (Вільчаковський, 2004, с. 150).

У поєднанні з музикою танець розвиває психомоторні здібності дітей: почуття ритму, часу, м'язів. Діти, у яких розвинені різноманітні м'язові рухи, стають спритними, витривалими, наполегливими. Вони більш здатні до гармонійного розвитку. Завдяки пошуку різних варіантів руху танцю, способів його виконання вдосконалюються наочно-дійове й художньо-образне мислення, довільна, мимовільна й рухова пам'ять, уява, воля.

Рух підтримує ритм, просторово-часову структуру, малюнок танцю. У танці, як і в грі, ці параметри постійно змінюються, від чого дитина отримує задоволення, насолоду, виявляє

індивідуальність. Дитина дошкільного віку – діяльна особистість. Дослідниця Л. Роговик указує на те, що психомоторика дитини – особиста цінність, яка є психологічним еквівалентом свідомості. Завдяки розвитку психомоторних здібностей через динаміку танцю відбувається творення краси в гармонії. Ця краса виражається в поведінці дитини та в її способі спілкування. Навчаючи дитину танцювати, керівник має розвивати психомоторні здібності вихованців, спираючись на чуттєво-емоційну сторону діяльності (Роговик, 2016, с. 5).

Рух танцю базується на сприйманні музичного ритму, вбираючи його, дитина активізує весь свій організм. Від неї очікується не лише сприймання, а й та особлива кмітливість, що стає основою розвитку мислення. У танці яскраво виявляються різні механізми психічної регуляції: сприймання та оцінка заданого ритму і темпу; дозування м'язових зусиль; уміння інтуїтивно сприймати відстань, простір, час; виділення деталей рухів; розвиток зорової пам'яті; уважність; уміння вибирати раціональний спосіб руху, відповідно до створеного образу; спритність рухів рук, ніг, тулуба; відчуття рівноваги; володіння мімікою та жестами (Роговик, 2016, с. 6).

Значний вплив хореографії на дитину зумовлюється, на думку А. Тараканової, її синтетичною природою. Могутні складники танцю – музика, пластика, ритм, елементи живопису і театрального мистецтва надзвичайно приваблюють дітей (Тараканова, 2006, с. 49).

Ритм – це природний рух життя. Серцебиття, дихання, робота внутрішніх органів, як правило, відбуваються ритмічно. Ритмічні рухи плавно переходять один в інший не через волю, інтелект, а природно. Ритмічність сприяє релаксації. Наспівуючи або граючи мелодію, хореографи рекомендують робити деякі підготовчі танцювальні рухи, які допомагають дитині звикнути до ритму (Роговик, 2016, с. 7). Використовуючи різні мелодії, можна визначати індивідуальність кожної дитини. Наприклад, дитина флегматичного темпераменту буде виконувати рухи танцю уповільнено, сангвінік – швидше і жвавіше, тоді як холерика вони різкі й поривчасті. Познайомившись із тим, як діти сприймають і творять себе в ритмі музики, педагог може

визначити основні напрямки, методи і прийоми роботи. Для того, щоб навчитися танцювати, недостатньо знати рухи і мати почуття ритму, необхідно навчити дитину впевнено почуватися, чітко виконувати рухи та красиво тримати голову.

Перш ніж дитина почне танцювати, педагог має навчити її правильно ходити. Некрасива хода буває з таких причин: напруга в колінах; недостатня м'язова сила; погана координація рук і ніг; неправильна постановка стоп ніг; погана рівновага; зігнута спина (Роговик, 2016, с. 8).

Головне завдання педагога – стежити, щоб діти, виконуючи вправи, не напружувались. Завдяки хореографії в дітей відбувається значний розвиток психомоторних здібностей та їх вдосконалення. На розвиток психомоторики дошкільника впливають рухливі ігри, які педагоги повинні використовувати на заняттях для того, щоб діти мали змогу зняти певну напругу, заспокоїтись і відпочити (Роговик, 2016, с. 9). На заняттях значна увага приділяється стрункості постави, загальній підтягнутості, точності та чіткості виконання рухів, помітно покращується координація (Мерлянова, 2006, с. 27).

Крім фізіологічних особливостей дошкільників, необхідно звернути увагу на специфіку творчого розвитку дітей цього віку. Провідною діяльністю, як ми зазначали, є гра, яка підіймає вихованця на нову сходинку становлення особистості: вдосконалює мислення, формує вміння самостійно здобувати знання, керувати увагою та волею, розвивати пам'ять, уяву. У цей період особливо інтенсивно формуються практичні вміння і навички, яких дитина набуває під час будь-якої діяльності вдома, у дитячому садку, у танцювальному колективі. Дошкільники прагнуть до того, щоб їхню роботу помітили, оцінили, похвалили. Вони хочуть наслідувати старших і бути слухняними. На загальному «психологічному фоні» відбувається розвиток творчої активності дітей у різних видах діяльності, зокрема танцювальної. На її прояви, як зазначає Н. Гурець, впливають певні особливості психіки дітей цього віку. Через свою імпульсивність вони часто вередують, конфліктують, швидко втомлюються, багато переживають (Гурець, 1994, с. 27).

Висновки. Отже, у процесі хореографічних занять із дітьми дошкільного віку керівники танцювальних колективів повинні ставитися до своїх вихованців по-особливому, враховуючи їх всі психолого-фізіологічні особливості, рівень творчої активності, емоційність тощо. Хореографічне мистецтво має могутній педагогічний потенціал і є засобом цілісного розвитку особистості дитини дошкільного віку. Воно дозволяє в колективі ближче пізнати один одного, навчитися самостійності, організованості, адаптуватися до умов навколишнього середовища, сформувати базові елементарні танцювальні вміння. Тому надзвичайно необхідно з раннього віку залучати дітей до вивчення основ хореографії (класичної, народної, бальної), формувати у них інтерес до культури і побуту рідного народу, розвивати художні та творчі здібності.

Подальшого висвітлення потребують, на наш погляд, питання культурно-освітньої та організаційно-педагогічної діяльності педагогів-хореографів, які працюють з дошкільнятами.

Список використаної літератури

- Вільчаковський, Є. С. (2004). *Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку*. Суми: Університетська книга.
- Гурець, Н. Т. (1994). *Педагогічні умови розвитку творчої активності молодших школярів у гуртковій роботі* (Дис. канд. пед. наук). Харківський нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди, Харків.
- Мерлянова, О. (2006). Вплив функцій народного танцю на виховання особистості. *Рідна школа*, 3, 26-29.
- Роговик, Л. (2016). *Танець і практична психомоторика*. Київ: Міжрег. ін-т удоск. вчителів.
- Тараканова, А. П. (2006). Формування пластичної культури дітей засобами хореографічного мистецтва. *Мистецтво і освіта*, 4, 48-51.
- Фриз, П. І. (2007). *Хореографічна культура як чинник творчого розвитку особистості дитини*. (Дис. канд. мистецтвознавства). Київська держ. академія керівних кадрів культури і мистецтв, Київ.

Oksana Vilkhova

CHOREOGRAPHIC ART AS AN EFFECTIVE MEANS OF UPBRINGING CHILDREN OF PRESCHOOL AGE

The article deals with the issues of the influence of choreographic art on the personality of a child of preschool age as a powerful factor in motivational development, self-realization, autonomy, organization, etc. Choreography as an effective means of education is one of the important parts of the modernization of the educational and cultural space of modern Ukraine. The peculiarities of psychomorphic and creative development of children of preschool age are analyzed.

Dance is very necessary for children's organism normal development, clear leadership of movements; it is a means of recovery, strengthening of children.

For children of preschool age, there is a natural need for high motor activity. In conjunction with music, dance develops psychomotor abilities of children: a sense of rhythm, time, and muscle. Children, who have developed a variety of muscular movements, become agile, hardy, and persistent. They are more capable of harmonious development. Thanks to the search for variations of dance movement, ways of its execution, thinking, memory, imagination, will improve. During the reproduction of the movement, through the activation of psychomotor processes is the construction of the image and its reflection in the mind of the child.

Each child has a type of temperament, which will necessarily affect the characteristics of choreography classes. A child of phlegmatic temperament will perform a slow motion of the dance, sanguine – faster and more lively, whereas in choleric they are sharp, impacted. Acquainted with the way children perceive and create themselves in the rhythm of the music, the teacher can determine the main directions, methods, and techniques of work. In order to learn to dance, it is not enough to know the movements and to have a sense of rhythm.

Also in the article, five levels of development of the creative activity of preschool children are highlighted: high level of development of creative activity; intermediate level – above average; average; intermediate level – below average; low.

Keywords: *choreographic art, preschoolers, psychomotor, creative abilities, institutions of preschool education.*

References

- Fryz, P. I. (2007). *Khoreorafichna kultura yak chynnyk tvorchoho rozvytku osobystosti dytyny [Choreographic culture as a factor in the creative development of the child's personality]*. (PhD. diss). Kyivska derzhavna akademiia kerivnykh kadrov kultury i mystetstv, Kyiv [in Ukrainian].
- Hurets, N. T. (1994). *Pedahohichni umovy rozvytku tvorchoi aktyvnosti molodshykh shkoliariv u hurtkovii roboti [Pedagogical conditions of the development of creative activity of junior pupils in the work of groups]* (PhD. diss). Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H. S. Skovorody, Kharkiv [in Ukrainian].
- Merlianova, O. (2006). *Vplyv funktsii narodnoho tantsiu na vykhovannia osobystosti [Influence of the functions of folk dance on the upbringing of the individual]*. *Ridna shkola*, 3, 26-29 [in Ukrainian].
- Rohovyk, L. (2016). *Tanets i praktychna psykhomotoryka [Dance and practical psychomotor]*. Kyiv: Mizhrehionalnyi instytut udoskonalennia vchyteliv.
- Tarakanova, A. P. (2006). *Formuvannia plastychnoi kultury ditei zasobamy khoreorafichnoho mystetstva [Formation of plastic culture of children by means of choreographic art]*. *Mystetstvo i osvita*, 4, 48-51 [in Ukrainian].
- Vilchakovskiy, Ye. S. (2004). *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia ditei doshkilnoho viku [Theory and method of physical education of children of preschool age]*. Sumy: Universytetska knyha [in Ukrainian].

Одержано 16.12.2018 р.